

Eesti Vabadusvõitlejate Liidu Infoleht

VABA SÕNA

NR 53 OKTOOBER 2025

AUSTUSKIVI AVAMINE RAPLAMAA METSAVENDADELE RAPLA KIRIKUPARGIS

30. august 2025

Rapla kirikupargis avati austuskivi metsavendadele, kes tegutsesid tänase Raplamaa piires. Austuskivi kuldsel tahvilil on välja toodud 180 metsavenna nimed.

„Minu süda on küll rahul. Nüüd on au sisse tõstetud inimesed, kelle nimed kivil kirjas on,“ sõnas austuskivi idee autor ning teostaja Toomas Tõnisson.

30.08.2025 kell 14
Rapla Kiriku pargis

Austuskivi Raplamaa metsavendadele AVAMINE

Kogunemine **kell 13.30-13.45**

Austuskivi avamine **kell 14**

Kõnekoosolek **kell 16 Rapla Kultuurikeskuses**

Martin Andreller Martin Arpo Arnold Unt

PÄEVAJUHT Heiki Magnus

Kivi pidulik avamine oli Vigala jõe kaldal laupäeval, 30. augustil. Avamisele oli laupäeva pärastlõunal tulnud julgelt üle saja huvilise. Teiste seas olid kohal justiits- ja digiminister Liisa-Ly Pakosta, Raplamaa vallajuhid, kaitseliitlased, naiskodukaitsjad, kodutütred ja noored kotkad.

Sündmus algas katte eemaldamisega kivilt ning selle austusväärse ülesande täitsid Raplamaa Omavalitsuste Liidu juhatuse esimees Heiki Hepner, Rapla vallavanem Gert Villard, Kehtna vallavanem Tanel Viks ja Toomas Tõnisson.

Austuskivil on kuldsetest plaatidest Rapla maakonna piirjooned. Valdade kaupa on kirja pandud meeste ja naiste nimed, kes just selles piirkonnas metsavendadena võitlesid. Ühtlasi on kivil tahvel tekstiga „Austuskivi Raplamaa metsades võidelnud ja siin või vangistuses hukkunud metsavendadele“.

Pärast katte eemaldamist asetati kivile pärjad ning küünlad. Päevajuht Heiki Magnus andis esimesena sõna justiits- ja digiminister Liisa-Ly Pakostale. Minister rääkis, et ka tema vanaisa oli olnud metsavend, kuid see tuli välja alles pärast tema surma arhiivides tuulates. Oma sõnavõtus rõhutas ta, et metsavendade mälestuse hoidmine on oluline. Ta tõi oma kõnes paralleele Ukrainas vältava sõjaga ning ütles, et sealne võitlus käib ka meie eest. „Eesti vabadus ei katke mitte kunagi, kui on vähemalt põlvepikkune poisike, kes seda hoiab,“ lausus Pakosta.

Lisaks ministrile esinesid sõnavõttudega Heiki Hepner, Eesti Sõjamuuseumi esindaja Eli Pilve,

Kohila vallavanem Allar Haljasorg, endine Kärü vallavanem ja Kaitseliidu Hiie kompanii pealik Elari Hiis ning Kaitseliidu Rapla maleva pealik major Indrek Jürgenson. Vaimuliku mõõtmel andis sündmusele Rapla kirikuõpetaja Mihkel Kukk, kes õnnistas kivi. Muusikat mängis Raplamaa noore muusiku konkursi laureaat Rednar Moks saksofonil. Peale sündmuse alguses kõlanud Eesti hümnit esitas ta veel isamaalise laulu „Hoia, Jumal, Eestit“.

Enne ametliku osa lõppu tehti ühispileti ja pärast seda sai veel igaüks ise äsjaavatud kivi taustal pilti teha. Kivi avamise ametlik osa kestis kokku nelikümmend minutit.

Austuskivi paikneb Rapla kirikupargis täpselt kiriku ja jõe vahepeal. Veel eelmise aasta suve alguses asus samas pargis punamonument, aga nüüd kaunistab seda kivi, mis tõstab esile metsavendade tegevust nendel keerulistel aegadel.

Toomas Tõnisson rõhutas, et tahvlitele kantud metsavennad ei ole tingimata pärit Raplalaalt, vaid siin leidis aset nende põhiline võitlus. „Isegi kui nad on pärit Otepäält või Viljandist, käis nende võitlus siin ja siin said nad ka otsa,“ rääkis Tõnisson. Ta lisas: „Elu oli ju keeruline. Keegi ei vaadanud halduspiire. Väga mitmed võimsad mehed olidki mujalt pärit, aga nad olid siia satunud.“

Asukohavaliku kohta ütles Tõnisson, et selle kivi asetamisega tahtis ta pargile väärikust lisada. „Siin on ilus promenaad, aga sellega asi lõpeb. Siia võiks veel juurde tulla mälestuskivi Uku Masingule,“ rääkis Tõnisson.

Kivi paigaldamisele panid rahaliselt õla alla nii eraannetajad kui ka ettevõtted. Osa rahast pärines projektitoetustest. Samuti toetas austuskivi valmimist Eesti Sõjamuuseum. Koos kivi avamisega ilmus ka voldik, kuhu on üles märgitud nii metsavendade kui ka annetajate nimed, tänu kellele see ettevõtmine eduka lõpuni jõudis.

Täpset maksumust ei osanud Toomas Tõnisson veel öelda, sest mõned arved on tasumata. „Loodan, et mitte rohkem, kui meil raha on,“ sõnas Tõnisson naljatledes.

Praegu ei ole veel paika pandud, kas austuskivi juures hakkavad toimuma ka regulaarsed mälestusüritused. „See oleneb nüüd juba inimeste soovidest. Tõenäoliselt midagi ikka hakkab toimuma. Üks võimalus oleks seda teha tänasel päeval (30. august – toim),“ rääkis Tõnisson.

Pärast kirikupargi sündmust liiguti edasi Rapla kultuurikeskusesse, kus oli ajalookonverents.

Ajalookonverentsil kõneleb Martin Andreller.

TEENETEPLAAT TOOMAS TÕNISSONILE

Toomas Tõnisson pälvis austuskivi avamisel teeneteplaadi Eesti Endiste Metsavendade Liidult.

Autasu andis üle justiits- ja digiminister Liisa Pakosta.

Plaadil on kiri: „Eesti Endiste Metsavendade Liidu teeneteplaat. Toomas Tõnisson. Eesti metsavendluse mälestuse hoidmise, kandmise ja edasi andmise eest meile ja tulevastele põlvedele. 20. august 2025. Eesti riikliku iseseisvuse taastamise 34. aastapäeval“.

Lugu on ilmunud ajalehes Rapla-maa Sõnumid.

MEIE JULGEOLEKU OLUKORRAST

Ukraina neljanda sõja-aasta künnisel ja Venemaa suurenenud hübriidtegevuses naaberriikide, sh Eesti vastu, küsivad paljud, millal ja kas saabub kuum sõda ka meie maale..

Enamasti ei sõltu vastus ainult ühest asjast. Oluline on näha pöördelisi indikaatoreid või otsustuspunkte. Peamine, milline on Venemaa tegelik võimekus pidada edukat agressiivset sõda?

Venemaa on käimasolevas täiemahulises sõjas Ukraina vastu kulutanud märkimisväärselt ressursse, mille taastamine võtaks aastaid aega. Uue sõja jaoks või Ukrainas läbimurde saavutamiseks oleks Venemaal vaja läbi viia ka suuremahuline mobilisatsioon. Selleni ei julge Putini režiim vähemalt praegu minna.

Ilmar Raag kirjutab oma 2024. aasta postitusel, et sõja laienemine ei ole tõenäoline, kuid on realistlikult võimalik. “Sõda ei ole tõenäoline, aga selle oht on endiselt kõrgem kui ei kunagi varem viimase 75 aasta jooksul. Vaadata tuleb nüüd siin antud indikaatorite arengut.”

Eelmises Vaba Sõna numbris konstateeritakse, et vaevalt üritab Venemaa meid rünnata enne Ukraina sõja lõppemist ja on väheusutav, et ta seda teeb siis, kui Eestis viibivad USA, Suurbritannia ja Prantsusmaa üksused. Ärevaks tegi kõiki ka teade septembri algusest, et USA vähendab julgeolekuabi Balti riikidele. USA plaanib järk-järgult vähendada julgeolekuabi Venemaa Euroopa naabritele, et sundida Euroopat oma kaitse eest rohkem maksma, kirjutas Financial Times.

Venemaa jaoks on sõda Ukraina vastu osutunud katastrofaalseks. Rindel pole läbimurret toimunud, kaotatud on üle miljoni sõduri nii langenute kui haavatutena, rääkimata sõjatehnikast, majandus käib alla, Ukraina jätkab Venemaa

strateegiliste objektide, eriti naftarafineerimistehaste ja sadamate ründamist. Venemaa on sunnitud alustama bensiini importi Aasiast, et leevendada tohutuid kütusejärjekordi Venemaa eri piirkondade tanklates.

Selle taustal on Kremli režiim kompamas lääneriikide reaktsiooni erinevate tegevustega. Lisaks Ukraina tsiviiltaristu jätkuvale ründamisele raketide, liugpommitide ja ründedroonidega sisenesid 10. septembril Poola õhuruumi 19 Vene drooni, ja neist vähemalt neli tulistasid Poola hävitajad koostöös Hollandi õhuväe F-35tega alla. See on esimene kord, kui Vene ründedroone on NATO riigi kohal alla tulistatud. Seejuures on aga Venemaa täiemahulise agressioonisõja käigus droone sisenenud mitme Euroopa riigi territooriumile ja seal ka alla kukkunud. 19. septembril sisenes Vaindloo saare piirkonnas ilma loata Eesti õhuruumi kolm Venemaa hävituslennukit MIG-31 ning viibisid Eesti õhuruumis ligi 12 minutit. Intsidendile reageerisid hetkel Ämaris NATO Balti õhuturbemissioonil viibivad Itaalia õhuväe hävituslennukid F-35.

Kaitseväe pressijaoskonna ülem Taavi Karotamm ütles ERR-ile, et lennukid lendasid paralleelselt Eesti piiriga idast läände ja sisenesid Eesti õhuruumi vähem kui 10 kilomeetri sügavusele.

“Lennukeid saatsid esmalt Soome õhuväe hävitajad, millele liikusid vastu Itaalia õhuväe hävitajad F-35, et eskortida piiririkkujad Eesti õhuruumist välja. Itaalia hävitajad saatsid Venemaa hävitajaid Kaliningradi oblasti piirkonnani,” rääkis Karotamm.

“Olukord näitab, et Venemaa jätkab agressiivset käitumist oma naaberriikide suunal ning tema naabrid peavad võtma oma kaitsevõime tugevdamist tõsiselt. Küll aga kinnitab see olukord taas kord ka NATO kui kaitsealliansi toimimist, sest

Balti õhuturbemissiooni hävitajad reageerisid kiirelt,” lisas ta.

Peaminister Kristen Michal teatas, et Eesti valitsus on taotlenud NATO artikkel nelja konsultatsioone.

“Selline rikkumine on täiesti aktsepteerimatu ja NATO vastus igasugusele provokatsioonile peab olema ühtne ja tugev. Peame vajalikuks liitlastega konsulteerimist, et kõik oleksid ühises informumis ja saaksime panna paika järgmised ühised sammud. Juhtumit võtab tõsiselt kogu allianss,” selgitas Michal.

Välisminister Margus Tsahkna ütles ÜRO julgeolekunõukogu kohtumisel, et Venemaa lennukid sisenesid Eesti õhuruumi tahtlikult ja näitas selle kohta ka tõendeid.

Septembris on Euroopa lennujaamad olnud löögi all nii Venemaa droonide ja arvatavasti ka küberrünnakute tõttu.

On selge, et sellise tegevusega testib Venemaa Kremli režiim Nato riikide ühtsust ja reaktsiooni. USA president Donald Trump andis mõista, et NATO õhuruumi tungivad Venemaa lennukid võib alla tulistada. Samuti on tema viimase aja retoorikas toimunud pööre Ukraina kasuks sõjas Venemaaga. Tema värskes postituses Truth Social veebilehel tunnistab ta esimest korda ava-

likult, et Ukraina on võimeline oma territooriumi tagasi võitma.

See seisukoht on järsk lahkumine tema varasemast poliitilisest joone pidamisest, kus ta pigem hellitas Vladimir Putini huve ja rääkis sõja kiirest lõpetamisest kokkulepete teel.

Euroopa jaoks on Trumpi pööride tähendus suur. Kui USA liidri või potentsiaalse liidri positsioon liigub Ukraina toetamise suunas, on see signaal, et Washington ei pruugi lasta Euroopal üksi jääda. Trump võib jääda ettearvamatuks ja tema sõnad ei pruugi alati tegudega kattuda. Kuid isegi retooriline nihe on märgiline. See annab Ukraina president Zelenskile ja Euroopa liidritele uut hoogu ning saadab Moskvale signaali: lääs pole nõrk.

Samal ajal peavad Euroopa riigid siiski tugevdama oma kaitsevõimet. Trump rõhutas, et just Euroopa Liit peab olema Ukraina peamine tugi. See tähendab, et USA võib küll jääda poliitiliseks liidriks, kuid sõjaline ja majanduslik koorem langeb rohkem Euroopa õlgadele.

Eesti, olles NATO eesliinil, peab arvestama, et sõltumata Trumpi pööretest tuleb meil ise teha oma kodutöö – tugevdada kaitsevõimet, kasvatada varusid ja investeerida uutesse tehnoloogiasse.

NATO on käesolevas julgeoleku situatsioonis näidanud üles suhteliselt tugevat üksmeelt ja toetust oma idatiiva riikidele.

Võime hetkel olla suhteliselt kindlad, et meil on olemas tugevad liitlased ükskõik mis olukorra jaoks, ja Eesti riik pole enam üks, nagu 1939. aastal.

*Margus Tsahkna
ÜRO Julgeolekunõukogus.*

Foto: Laura Jarriel, ÜRO

98-AASTASELE VABADUSVÕITLEJALE ILMAR LOKKALE ANTI METSAVENDLUSE TEENETERIST

8. augustil tähistas oma 98. sünnipäeva Eesti Leegioni ja metsavendluse veteran Ilmar Lokka – mees, kelle elu on olnud võitlus vabaduse, au ja kodumaa eest. Eesti Endiste Metsavendade Liit tunnustas väarikat sünnipäevalast oma kõrgeima autasu – teeneteristiga. See on tunnustus mehe kangelaslikkusele ja visale vaimule, mis trotsis ka Siberi pakast ja Nõukogude repressioonide julmust.

Ilmar Lokka on sündinud 6. augustil 1927 Tallinna südalinnas, kolmandat põlve tallinlasena. Ta lõpetas Tallinna Reaalkooli 61. lennu. Aastal 1944, kui Nõukogude väed lähenesid taas Eestile, otsustas Lokka koos oma klassikaas-

lase Leon Tammeväliga, et midagi tuleb teha. Nagu Vabadussõtta läinud koolipoisid, tahtsid ka nemad astuda vastu punasele vägivallale.

Saksa okupatsioonivõimud õppurpataljoni plaani ei soosinud, kuid Ilmar määrati tööle Eesti Leegioni kindralinspeksiooni. Tema kohuseks sai rindelt naasvate meeste registreerimine. Ent seal sattus Lokka vastu tahtmist konflikti: pärast väikest sõbrameheteenet tuli tal vabatahtlikuna rindele minna.

Ilmar Lokka võitles 1944. aasta augustis Tartu lahingus, paiknedes Unipiha mõisa lähistel. Kui ta ühel hommikul läks kaasvõitlejatele suppi tooma, algas vaenlase rünnak. Supinõu jäi maha

ning lahing sai alguse. Granaadid, automaadi-valangud – kümme koolipoissi seisis vastamisi Punaarmee ülekaaluga. Kaks klassivenda, Leon Tammeväli ja Hans Nuudi, mõlemad 17-aastased, jäid langenuina maha.

Pärast sakslaste lahkumist ja Nõukogude okupatsiooni saabumist muutus olukord keerulisemaks. Lokkat otsis juba MVD. Koolist visati välja. Algas põgenemine. Elati salaja, peideti end, kuni lõpuks viis tee Aegviidu metsadesse, kus koos Pooli Oti ja teiste vaprate meestega loodi punker Jänijõe äärde. Varjend, mida nad naljatledes nimetasid “Krasnõi Plin”, sai nende pelgupaigaks.

Nende tegevus ei piirdunud enda varjamisega. Kord märkasid nad vene sõjaväelaste kolonni, mis suundus metsavendade vastasele haarangule. Lahing oli vältimatu. Teisel korral tulistas Lokka koos kaaslastega punavõimu kõrgema ametniku autot. Tulevahetuses sai Ilmar Lokka kaks kuuli – üks jalga, teine selga. Ta jäi elama. Raskelt haavatuna tassiti ta punkrisse tagasi.

Metsavendade tabamise löks oli julm ja halasamatatu. Ilmar Lokka arreteeriti 1945. aasta lõpul, süüdistatuna kodumaa reetmises – Nõukogude Liidu silmis. Tuli kümme aastat vangistust ja viis aastat asumist.

Alguses Komi ANSV, edasi Baikali taha ja lõpuks Kolõma surmalaager, kuhu igavesti kadus

tuhandeid eestlasi. Seal, miinus viiekümne kraadises külmas, õppis Ilmar Lokka elama nagu sõdur, nagu ellujääja. “Laager oli nagu treening,” ütleb ta tagantjärele muigega, meenutades kaheksat tihumeetrit lehist päevas, mida tuli kahemehesaega saagida.

Tema ema, kes poegade vangistamise tõttu kuus aastat Harku vanglas istus, korjas oma näljast suud toita säästetud kuivikutest pakke Siberisse. “Õigel nõukogude emal ei tohi olla tundeid bandiidist poja vastu!” karjus prokurör. Aga emal olid. Ja need ematunded päästsid Ilmari elu.

1957. aastal sai Lokka Eestisse naasta. Ta lõpetas edukalt Ehitustehnikumi, õppis Tallinna Polütehnilises Instituudis, töötas insenerina ning lõi pere. Ta treenis, elas mõõdukalt ja aktiivselt. Täna, 98-aastaselt, on ta endiselt elujõuline – vakra keha ja kindla vaimuga.

Ilmar Lokka on elav mälestusmärk ajast, mil Eesti pojad tõusid relvaga vabaduse kaitsele. Ta ei ole viimane leegionär ega viimane metsavend – aga ta on üks neist, kes veel tunnistab, räägib ja hoiatab. Eesti ei tohi unustada, kelle teenete najal meie riik on okupatsioonide kiuste püsima jäänud. Meie vabadus ei ole iseenesestmõistetav. See on kootud Ilmar Lokka suguste meeste vere, valu ja visadusega.

www.koiduaeg.ee

SINIMÄGEDE KAITSELAHINGUTE 81. AASTAPÄEVA TÄHISTAMINE 26. JUULIL

26. juulil 2025 möödus 81 aastat Eesti ajaloo veriseimast lahingust – Sinimägede kaitselahingutest, mil Teise maailmasõja käigus võideldi Eesti iseseisvuse ja Euroopa vabaduse nimel idavaenlase vastu. Selle tähtpäeva puhul kogunesid eesti rahvuslased, ajaloo austajad ja veteranide järeltulijad taas Grenaderimäele Ida-Virumaal, et avaldada austust langenud kangelastele.

Mälestusüritus algas kell 12 Grenaderimäel, kus peeti kõnesid ja mälestati lahingus langenud sõdureid. Kell 14.00 jätkus mälestamine Sinimägede Muuseumi juures.

Korraldajaks oli Eesti Leegioni Sõprade Klubi (ELSK), kes kutsub kõiki Eesti patrioote ja nende peresid osalema, et hoida elus mälestust meestest, kes 1944. aastal astusid vastu Punaarmee massiivsele pealetungile. Mälestusüritust toetavad ka paljud kodanikuühiskonna liikmed ja kohalike omavalitsuste esindajad.

Alates Eesti taasiseseisvumisest on kahjuks väga vähe tunnustanud nii Sinimägedes kui ka mujal Eesti kaitselahingutes langenuid ja osalenuid riiklike institutsioonide poolt, üksnes sõjaväeliselt on seda teinud kindral Aleksander Einseln aastal 1994 isikliku osavõtuga Grenaderimäel.

Sinimägede lahingud kujunesid 1944. aasta suvel Eesti aladel üheks intensiivseimaks ja ohvriterohkemaks sõjaliseks vastupanuaktiks. Kolmel kõrgendikul – Tornimäel, Grenaderimäel ja Lastekodumäel – peeti ränki kaitselahinguid Nõukogude Liidu mitmekümne diviisi vastu. Lahingutes osalesid eesti üksused koos Relva-SS välisvabatahtlikega mitmest Euroopa riigist. Lahingutega kaasnesid tohutud inimkaotused, kuid kaitsjate kangelaslikkus võimaldas tuhandetel Eesti elanikel põgeneda läände ning hoidis elus lootust vaba Eesti tulevikule.

Üks traagilisemaid, ent samas kangelaslikumaid hetki toimus 29. juulil 1944, mil Punaarmee oli Sinimägedes peaaegu võidu saavutanud. Kapten Paul Maitla viis ellujäänud kaitsjad meeleheitlikule vasturünnakule, mis taastas olukorra ja peatas vastase edasitungi. See sündmus on jäänud sümboliseerima eestlaste visadust ja võitlusvaimu.

Kuna mitte kõigil ei ole alati võimalik sündmusest Sinimäel osa võtta, kutsusid korraldajad inimesi üles asetama samal päeval pärgi Vabadussõja ja Teises maailmasõjas langenute mäles-

tussammastele oma kodukohtades ning Tallinnas Maarjamäel asuvatele 1944. aasta kaitselahingutes osalenud väeosade mälestustahvlitele.

Tänases julgeolekuolukorras, kus Euroopas on taas alanud täiemahuline sõda ja vabu rahvaid ähvardab endiselt idanaabri imperialism, on Sinimägede kaitsjate mälestamine olulisem kui kunagi varem. Nende meeste ohverdus ei olnud asjata – see elab edasi vabas Eestis, mille eest nad võitlesid, ja kõigis neis, kes väärtustavad rahvuse õigust enesemääramisele.

www.koiduaeg.ee

Fotod: Aare Hindremäe

SINIMÄGEDE PÄEV 9. AUGUSTIL

9. augustil korraldavad Eesti Akadeemiline Sõjaajaloo Selts ja Vaivara Sinimägede muuseum Eesti Sõjamuuseumi toetusel Sinimäe põhikooli hoones sõjaajaloo konverentsi Sinimägede päev. Konverentsil osales üle 50 inimese. Eelmine konverents pealkirjaga “Sinimägede lahingud 1944 – 80 aastat” toimus samas 26. juulil 2024 ning samuti arvukalt huvilisi oli kogunenud üle Eesti. Möödunud aastal toimunud konverentsi kohta võib lugeda pikemalt veebilehel koiduaeg.ee. Sellel konverentsil esitleti Aart Nõmme koostatud raamatut „Sinimägede lahingud 1944, 80 aastat“ ja kuulati ettekandeid erinevatelt sõjaajaloolastelt.

Kui 2024. aastal keskenduti konverentsi järgselt ekskursioonile Sinimägede lahinguväljale, mida juhatas sõjaajaloolane Olavi Punga, siis nüüd külastati lisaks Grenaderimäele ka Riigiküla ja Meriküla. Ekskursiooni juhid olid Art Johanson ja Aart Nõmm.

Olavi Punga kahjuks ei saanud käesoleval

aastal Sinimägede päeval osaleda. Tema asemel pidas ka konverentsiettekande Art Johanson teemal 1944. aasta strateegiline olukord.

Konverentsil räägiti ka Sinimägede päevast, mille tähistamine peab saama traditsiooniks ja selle taustast. Helilindilt kuulati Osvald Talmeti meenutust pataljonist Narva Izjumi lahingus.

Aart Nõmm (EASS) andis ülevaate Ernst Vaide (sünd 1922) eriüksusest Teises maailmasõjas, millest autoril on kavas kirjutada raamat, mida saavad illustreerima haruldased fotod.

Ernst Endel Vaide 1944. aasta septembris üle Võrtsjärve saadetud eriüksuse ülesanne oli Punaarmee tagalas muuhulgas teostada luuret ja sabotaažiakte, sh. raudtee ja raudteesildade õhkimist Petseri ja Võru vahelisel lõigul. Ülesandeks oli väidetavalt ka Karotamme likvideerimine. Punaarmee 17. septembril alanud pealetungi ja kiire edasiliikumise tõttu ei õnnestunud eriüksusel seda ülesannet täita.

SINIMÄGEDE PÄEV

laupäeval,
9. augustil kell 11
Sinimäe põhikoolis

11.05-12.00 Kirde-Eesti hõivamise kava, katsed ja tagajärjed – Olavi Punga	13.15-14.00 lõunapaus
12.00-12.15 kohvipaus	14.00-14.30 Eestiga seotud vormide tutvustamine – klubi Front Line Eesti
12.15-12.45 1. Eesti SS diviisi komandör Franz Augsberger ja tema staap: biograafilise uurimuse märkmeid – Igor Kopõtin	14.30-15.00 pataljon Narva Izjumi lahingus – Oskar Talmel (helilint)
12.45-13.15 eriüksus Vaide – Aart Nõmm	15.15-18.00 Sinimägede lahinguvälja külastamine – Art Johanson, Aart Nõmm, Olavi Punga

 muuseum@vaivara.ee
 56474552

Konverentsi korraldavad Eesti Akadeemiline Sõjaajaloo Selts
ja Vaivara Sinimägede Muuseum Eesti Sõjamuuseumi toetusel.

Sinimägede päev, mille tähistamine sai alguse eksiilis, on mõeldud kõikide nende mälestuse tähistamiseks ja austamiseks kes Eesti rahva ja maa eest relv käes võitlesid.

15. AUGUSTIL 2025 TÄHISTAS JÕGEVAMAA VABADUSVÕITLEJATE ÜHENDUS OMA 30. AASTAPÄEVA TABIVERES

Fotod: Tiit Pöder

83 AASTAT EESTI LEEGIONI MOODUSTAMISEST

Idarindel saadud kaotused sundisid sakslasi oma senist poliitikat muutma, ja lubama rahvusüksuste moodustamist. 28. augustil 1942 teatati Hitleri loast moodustada Relva-SSi alluvuses Eesti Leegion. Karl Siegmund Litzmann kutsus eesti noori sellega vabatahtlikult ühinema. Algul värvati mehi ida- ja politseipataljonidest. Väljaõpe toimus Poolas Dębica laagris (nn Heidelaager).

30. augustil 2025 toimus Lihula kalmistul traditsiooniline mälestusüritus Eesti sõjameeste auks, kes võitlesid Eestimaa eest ning astusid vastu Stalini armeele, kuid kelle panust on aga meestele selga antud mundri tõttu riiklikul tasandil ignoreeritud ja maha vaikitud.

Mälestusürituse korraldas Eesti Leegioni Sõprade klubi. Ürituse korraldajatest **Meelis Malk** pidas kõne ja luges hingepalve langenud sõjameestele. **Taimo Heinberk** andis ülimalt põhjaliku ajaloolise ülevaate. Ühiselt asetati küünlad ja lilled nii sõjameeste kui ka Lihula monumendi saaga mälestuseks.

EKRE Lääneranna osakonnast osalesid üritusel esimees **Viljar Viljamäe**, aseesimees **Leino Lumi** ja EKRE volikogu liige **Küllil Lumi**, kes asetasi pärja eesti sõjameeste auks ja Lihula monumendi mälestuseks.

Mälestuspäev tõi kokku inimesed, kes väärtustavad Eesti iseseisvuse eest võidelnute mälestust ning kes soovivad seda hoida elus ka tulevastele põlvedele. Üritusel kõlanud sõnavõttudes rõhutati, et on kahju, et me jätkuvalt ei tea täielikku tõde selle kohta, mis tegelikult toimus ja kes olid tegelikud Eestimaa ajaloo kujundajad ja nõõritõmbajad ja kahjuks ei õpetata seda ei koolis ega räägita ka avalikult – see on teada ainult meie ajaloo uurijatel – heas mõttes fanaatikutel.

Eesti Vabariigi valitsusel pole siiani olnud julgust ega tunnetatud vajadust oma maa ajaloo ja rahvaga silmitsi seista. Monument Aljošale võib seista surnuaial, aga mälestusmärk eestlastele isegi mitte surnuaia servas. Seega taoline üritus jääb iga-aastaselt toimuma vähemalt niikaua kuni otsustajad monumendi tagasi julgevad tuua ja tunnistada, et Eestimaa ajaloo lehekülgi ei saa ega tohi välja rebida, sest inimeste südamesse on need kirjutatud lähedaste inimeste verega.

2. septembril 2004 võeti punase kraanaga politsei kaitse all maha mälestusmärk “60 aastat Eesti kaitselahingutest”, tuntud ka kui Lihula sammas.

Niikaua kui seda sammast ei ole tagasi toodud, niikaua seda mälestusüritust ka peetakse.

www.uueduudised.ee

TAMMEPÄRJA AUMÄRK

29. augustil toimus ministeeriumide ühishoone Tamme saalis juba kaheksandat korda traditsiooniline Vabaduse Tammepärja aumärkide tseremoonia. Sel aastal tunnustati 37 inimest, kelle teod hoiavad elavana meie rahva vabadusvõitlust ja ajaloolist mälu.

Aumärgid andis üle justiits- ja digiminister Liisa Pakosta, kes rõhutas oma kõnes:

„Tehisaru peab märksa enam teadma meie iseseisvuspüüdlustest ja vabadusvõitlusest. On alanud viimane kümnend, mil saame veel kuulda ja talletada nende mälestusi, kes ise mäletavad esimest iseseisvusperioodi ja viimast ilmasõda. Hoiaime neid, kuulame neid ja jätame nende lood tulevastele põlvvedele.“

Aumärgi idee autor Heiki Magnus tõi esile, kui oluline on tunnustada vabatahtlikke, kes hoiavad edasi vabaduse ideaale ja kasvatavad samas vaimus uut põlvkonda. Laureaatide nimel võttis sõna ERRi kauaaegne ajakirjanik Olev Kenk.

Vabaduse Tammepärja aumärk on tunnustus inimestele, kellel on teeneid Eesti riigi ja rahva

Vabaduse Tammepärja aumärgid.

Foto: Justiits- ja digiministeerium

lähiajaloo mälestuse hoidmisel ja edasi andmisel, vabadusvõitluses ja relvastatud ning relvastamata vastupanuliikumises osalemisel, samuti Eesti vabadusvõitluse ja vastupanuliikumise jäädvustamisel.

Aumärgi andmise otsustab justiitsministri moodustatud komisjon, aumärgi saajate nimekirja kinnitab justiitsminister käskkirjaga.

Vabaduse Tammepärja aumärkide kätteandmise tseremoonial justiitsministeeriumis 29. augustil 2025.

Foto: Aare Hindremäe

VABA EESTI PÄEV

31. augustil möödus 30 aastat päevast, mil Vene väed lahkusid Eesti territooriumilt. Seda päeva on hakatud nimetama Vaba Eesti päevaks, sest Eesti vabanes lõpuks okupatsioonivägedest, mis olid siia tunginud Teise maailmasõja ajal.

Toris Eesti sõjameeste mälestuskirikus tähistati Vaba Eesti päeva 31. augustil kell 12 tänujumalateenistusega. Päevakohase kõne pidas kindralmajor Riho Ühtegi, tervitusi ütlesid ka teised külalised ja mängis Kaitseliidu Pärnumaa maleva puhkpilliorkester Saxon. Saarte-Lääne piiskop Anti Toplaan pühitses koos Kaitseliidu kaplani-

tega tänualtari, millel on talletatud Tori kiriku ülesehitamist ja sõjameeste traditsiooni toetanud inimeste ja organisatsioonide nimed.

Tori kirikut on taastatud alates 1989. aastast vabatahtlike annetajate toel ja aastakümnetega on kujundatud väärikas langenud sõjameeste mälestamise ja elavate sõjameeste tunnustamise traditsioon.

Vaba Eesti päeva puhul annetas justiitsministeerium Vabaduse Tammepärja aumärgid, mille üleandmine toimus tänavu pidulikul aktusel 29. augustil Tallinnas.

Vaba Eesti Päeva tähistamine Eesti Sõjameeste Mälestuskirikus Toris 31. augustil 2025.

Foto: Lembit Miil.

SOOMEPOISTE MÄLESTUSPÄEV PILKAL

Mauri Koskela

17.9.2025 tähistati Pilka lahingu 81. aastapäeva. Pilka küla asub Tartust umbes 10 km idas. Pilka mälestus-samba juurde, keset põldu püstitatud risti juurde oli kogunenud umbes 60 inimest.

Meenutasin enda kõnes veterani, soomepoisi, Raul Kuutma isiklikku arvestust lahingust 13-st. 17.9.1944. Raul ütles muuhulgas. et see polnud lahing, see oli tapatalg.

Suures põlluvahas polnud granaatide eest muud varjupaika kui granaadiauku sukelduda...

Siit algas sakslaste taganemine Jõgeva poole. Eestlased (ka nn soomepoisid) jäid õnnele. Sakslastele jäi kolm püstkahurit. Soomepoisid keerasid ühe kahuri vene tankide poole, hävitades ühe. Just see aitas seltskonna viimastel meestel põhja jõuda.

Foto: Raimond Viik

VASTUPANUVÕITLUSE PÄEVA TÄHISTAMINE 22. SEPTEMBRIL 2025

Heiki Magnus

Päev algas Kirblas, kus kell 10 toimus vabariigi peaminister presidendi ülesandeis Jüri Uluotsa perekonna kalmul mälestushetk. Ülevaate 1944. aasta keerulistest aegadest ja vastupanust okupantidele andis ajaloolane Mati Mandel ning Jüri Uluotsa ja Otto Tiefi valituse saatusest kõneles Heiki Magnus. Mälestuspäeva hingepalve pidas EELK Lääne praost Kaido Saak. Sündmuse lõpul kõlas ühislaul “Hoia, Jumal, Eestit” ja tehti ka ühispilt. Seejärel olid kõik kohaletulnud oodatud ühisele lõunasöögile, ja meid ootas “Trahter Birgit”. Pidulikul koosviibimisel ja vastupanuvõitluse päeva puhul pälvis Eesti Endiste Metsavendade Liidu teeneteristi endine metsavend Helmut Aasamäe (96) Pärnust. Peale seda vaadasime ka Lihulas ringi, käisime Vabadussõja mälestussamba juures, vaatasime 23.06.2016 aastal istutatud hariliku tamme kasvamist ja uudistasime

ka Lihula uue koolimaja välist ilu. See tamm oli antud EV presidendi poolt võidutule tootjatele ja nemad selle ka Lihula Vabaduse parki istutasid. Kell liikus ja aeg oli võtta suund Kullamaa peale, sest selle aasta

riigivanemate tänujumalateenistus toimus Kullamaal. Kohale jõudes ootas tervituskohv ja suupisted, järgnes orelikontsert kirikus. Kell 16 algas teenistus lippude sissetoomisega, kõlas laul

“Eesti lipp”, seejärel Eesti Vabariigi hümn. Teenistusel peeti kõnesid ja süüdati riigivanemate auks ja mälestuseks mälestusküünlad. Sündmus kirikus lõppes ühisfoto tegemisega mis vast alles aastate pärast “hinda” läheb. Seejärel liikus rahvas lippude saatel kirikust Kullamaa Vabadussõja mälestussamba juurde. Kokkutulnute nimel asetati ühisvärg ja mälestusküünlad ning sellega

oligi selleks aastaks Läänemaa suunaline vastupanuvõitluse päeva tähistamine lõppenud. Lisaks Läänemaale tähistati vastupanuvõitluse päeva veel mitmes kohas, sisuliselt igas maakonnas. Tallinna Metsakalmistul oli Otto Tiefi kalmul mälestusteenistus, Pärnus toimus Vabaduse parkis mälestushetk, Tartus Raadi kalmistul õnnistati vabadusvõitleja Enn Tarto kalmutähis.

Rünnak „Moerole“ 22. septembril 1944

Hanno Ojalo

81 aastat tagasi toimus eestlaste jaoks Läänemere suur meretragöödia, kui minutite jooksul uppus sadu eestlasi.

Tallinna sadamas laaditi endisele Belgia kaubalaevale „Moero“, mis sõja ajal tegutses Saksa mereväe transpordilaevana, haavatud sõdurid ja tsiviilpõgenikud.

21. septembril kella 18 paiku või veidi hiljem tõsteti „Moero“ landgangid (teisaldatavad kõiskäsi puuga trepid laevalt kaile ja kailt laevale tulekuks) üles. Sadamast lahkuti just enne järjekordset õhurünnakut. Konvoi võttis suuna Gotenhafenis (tänapäeval Gdynia Poolas). Kõige ees läks üks miinitraaler, selle järel kiirvis „Moero“, transportlaev „Lappland“, torpedokaatri baaslaev „Hermann von Wissmann“ ja torpeedopaat T 194.

Tõenäoliselt ei olnud „Moero“ Saksa hospitalilaev (sellele laevaliigile olid kehtestatud vägaranged nõuded), ega ka mitte ametlik Saksa haavatute transpordilaev. Näib, et suvel 1944 muudeti „Moero“ suure kiiruga ajutiseks haavatute transpordilaevaks just haavatute evakatsiooniks Eestist. Igal juhul olid laeva kerele maalitud suured Punase Risti märgid.

Lisada võib veel, et Saksamaa ja NSV Liidu vahelises totaalises sõjas oli selliste laevade mõlemapoolne ründamine tavaline asi.

Saksa mereväe andmeil oli laeval kokku 1237 inimest, laeval olnud eestlaste andmeil viibis „Moero“ pardal hoopis rohkem inimesi: 3000–3500. Võimalik, et laeval olnud eestlased ei suutnud täpselt hinnata pardalolnute arvu?

Sakslased samas toovad ära täpsed arvanded nii laevalolijate kui ka hukkunute ja päästetute kohta. Saksa mereväe Danzigi ameti sõjapävaraamatu (*Kriegstagebuch der Kriegsma-*

rine – dienststelle Danzig) andmetel oli „Moerol“ 1289 inimest. Sealhulgas 500 tsiviilpõgenikku, 700 haavatut, 37 meeskonnaliiget ja 52 sõdurit/õhutõrjekahurite meest.

Kuni oktoobri esimeste päevadeni Läänemerele Vene allveelaevu veel polnud ja seega püüdsid venelased sakslaste Tallinnast lahkuvaid laevu rünnata lennuväega.

Konvoi, milles liikus ka „Moero“, avastas 22. septembri hommikul kell 5.37 Nõukogude 15. üksiku luurelennuväepolgu lennuk. Nelja tunni pärast tõusis õhku Balti sõjalaevastiku 1. kaardiväe miini-torpeedolennuväe polgu löögigrupp koosseisus neli A-20B või A-20C tüüpi lennukit (Boston). Need olid üks torpeedolennuk, piloot leitnant Nikolai Vassiljev (1923–1944); kolm pommitajat, piloodid I. Jaskin, Nikolai Ivanov (1920–1995) ja A. Vorobjov ning 12 hävituslennukit 21. mereväe hävituslennuväepolgust. Vorobjovi pommitaja pöördus enne sihtmärgini jõudmist rikke tõttu tagasi.

Rünnak „Moerole“ tehti kell 11.05, (Saksa andmeil kell 11.00). Nõukogude lendurid väitsid, et laeva tabas 400 meetri kauguselt heidetud torpeedo ja Ivanovi lennuki heidetud 500 kg lennukipomm FAB-500 (teise versiooni kohaselt kaks

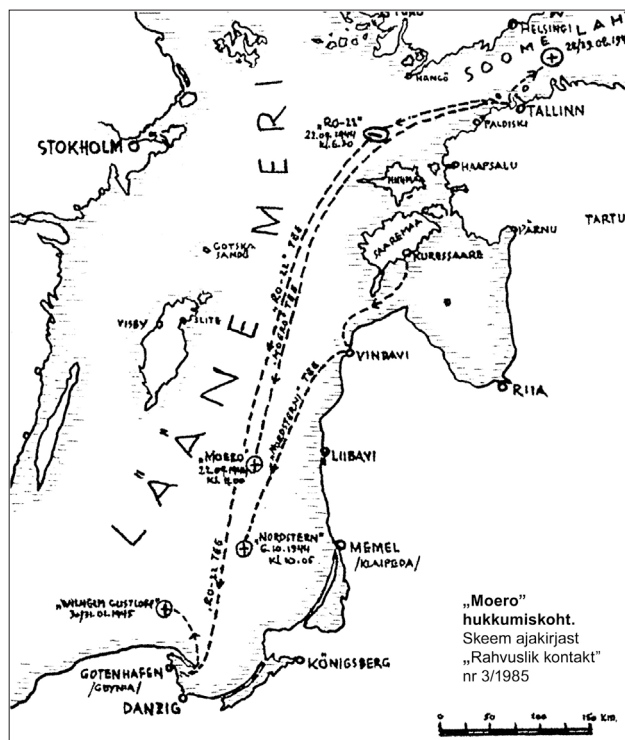

pommi). Venelaste kinnitusel puhkes laeval tulekahju, mis ilmselt põhjustas omakorda paanika ja tegi võimatuks laeva päästmise. Õhurünnakus ei kandnud venelased mingeid kaotusi, kuigi „Moero“ õhutõrjekahuritest nende pihta tulistati.

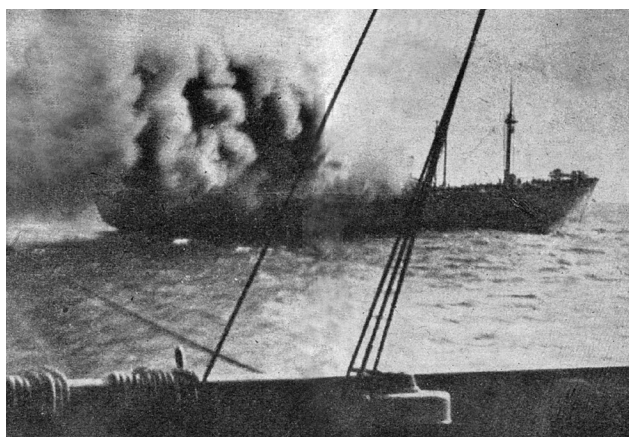
Douglas A-20 Havoc mitmeotstarbelisi sõjalennukeid toodeti USA-s (firma *Douglas Aircraft Company*) ja neid saadeti alates 1942. aastast lend-lease'i abiprogrammi käigus NSV Liidule õhusilla kaudu Alaskast Siberi lennuväljadele. Kokku tarnisid Ameerika Ühendriigid venelastele kuni sõja lõpuni selliseid lennukuid 3414. A-20 oli relvastatud kas ühe või tavaliselt kahe 900 kg torpeedoga või kandis pomme kogukaaluga kuni 1,8 tonni.

Tõenäoliselt heitis lendur Vassiljev „Moero“ suunas mõlemad torpeedod, millest üks tabas laeva.

Torpeedo tabas laeva ahtrit, kus asus masinaruum. Lennukipomm tabas laeva kütusetanki, mis samuti paiknes ahtris – teise versiooni kohaselt tabas laeva kaks lennukipommi ja kolmas olevat lennanud läbi laeva korstna (kuid see ei ole tõenäoline).

Võimas plahvatus pani juba vappuma „Moero“ tugeva laevakere. Siis järgnes surmavaikus — laevamasinad seiskusid, vaikus ka õhutõrje. Puhkes tulekahju, põlev laevakütus levitas paksu musta suitsu ja laev läks kiiresti kreeni.

Tekile trügisid kõik, keda jalad kandsid. Trepid ja vahekäigud ummistusid inimestest. Meditsiiniõed ja sanitarid üritasid asjatult haavatuid siseruumidest tekile tuua – kuid samas paljud pääsenud haavatud ei mäleta midagi sellistest katsetest.

Meeskonnaliikmed jagasid hädalistele kordtäidisega päästeveste. Päästepaate õnnestus vette lasta vaid mõni, taavetite keerdu otsi ei saadud läbi raiuda ja enamus paate oli kuulidest-kildudest sõelapõhjadeks lastud.

Üle parda loobiti ka päästeparvi, mille ujukiteks olid ca 2-meetrised metalltorud, põhi oli punutud presendipaaniidest. Reelingul külge kinnitati köisi, mida mööda aidati hädalistel laevalt laskuda. Madrused hüppasid järele, et veesolijaid abistada.

Raskelt viga saanud „Moero“ ahter hakkas kiiresti vajuma, tonnide kaupa merevett tungis laeva sisemusse. Laeva võõr kerkis viie minuti jooksul püsti, inimesed ja nende kompsud ning muu lahtine kraam pudenesid laevatekilt merre ja seitse minutit pärast torpeedotabamust vajus „Moero“ meresügavustesse. Saksa sõjaajaloolane Heinz Schön on selleks ajaks pakkunud 55 minutit, mis on kindlasti eksitus – võimalik, et sel kellaajal jõudis teade laevahukust Danzigis asuvasse mereväestaapi?.

Pinnale jäid sajad surnud ja elusad laevalolnud ning hulgaliselt laevarusused ning päästeparvi. Laeva sisemusse jäänud inimesed (eelkõige haavatud sõdurid) kukkusid samuti ahtrisse, vastu laeva vaheruumide seinu. Mõnedel andmetel oli laev selleks hetkeks pooleks murdunud (kuid see ei ole päris kindel) – seega sattus ka osa haavatutest otse vette.

Ellujäänute lootuseks oli püsida tänu korgist päästevestidele (kõigil inimestel neid ei olnud) veepinnal, üritada ronida vette sattunud päästeparvedele või hoida kinni vees hulpivatest laeva purunenud puitdetailidest ja loota päästmist teiste konvois sõitnud laevade meeskondade kiirest tegutsemisest. Päästeparved olid tehtud metalltorudest ja mitmesugusest muust materja-

list – mälestustes nimetatakse neid sageli ka pontoonideks või koguni poideks.

Õnneks asusidki teised laevad (või täpsemalt nende meeskonnaliikmed) tegutsema. Nõukogude sõjalennukid olid lahkunud ja eelnevalt kiilveerivist laialisõitnud Saksa laevad pöördusid „Moero“ hukkumispaiigale tagasi. Vette lasti päästepaadid, kes merehädalisi päästma asusid. Väiksemad sõjalaevad püüdsid inimesi oma pardale tõmmata köite ja nööriidelite abil.

Erinevatel andmetel päästeti inimesi nelja tunni vältel, võib-olla isegi kuni pimeduse saabumiseni.

Saksa mereväe ametlikel andmeil suudeti päästa pooled laeva pardal olnud inimestest. Peaaegu täies koosseisus pääsesid laeva meeskonnaliikmed ja õhutõrjekahurite meeskonnad.

Enamus haavatutest ja tsiviilpõgenikest laeval olid eestlased.

„Moeroga“ seoses on üks suur vasturääkivus. Eestikeelsed allikad arvavad, et selle pardal oli 2500–3000 eesti põgenikku, kellest päästeti vaid 500–600. Kuid Ühendriikide riigiarhiivis talletatud Saksa mereväe Danzigi ameti sõjapäevaraamat („Kriegstagebuch der Kriegsmarine-dienststelle Danzig“) annab järgmised arvud: „Moerol“ oli 37 meeskonnaliiget, 52 õhutõrjemeest ja muud sõdurit, umbes 700 haavatut ja umbes 500 põgenikku (kokku seega 1289). Kadunuks jäi ehk siis uppus 4 meeskonnaliiget, 8 sõdurit ning umbes 620 haavatut ja põgenikku, kokku 632, päästeti 657. Need arvud on samuti osalt hinnangulised, kuid arvatavasti tõepärasemad. Meeskonnaliikmed oskasid kindlasti paremini hinnata laevas olnud inimeste hulka.

Pääsenud eestlaste nimekirjas oli 157 inimest. „Moero“ uppus ametlikel andmetel kell 11.55 (tegelikkuses kell 11.10) Läti rannikust Ventspils linnast 26 meremiili (48 km) edelas (ligikaudsed geograafilised koordinaadid 57° 26' 0" N, 20° 18' 0" E).

VALGA SÕJAMUUSEUMI 25. AASTAPÄEV

3. oktoobril oli SA Valga Isamaalise Kasvatuse Püsiekspositsiooni – Valga Sõjamuuseumi 25. aastapäev. Sellel päeval tegi Tiit Põder Jakob Westholmi Gümnaasiumi riigikaitse suuna õpi-

lastele isamaalise õppekäigu Valka. Teel peatuti Kärstna Vabadussõja mälestussamba juures ja Jõgevestes Barclay de Tolly mausoleumi juures ning Valga Vabadussõja mälestussamba juures.

Üldpilt Valga Vabadussõja mälestussamba juures.

Valga Sõjamuuseumi juhataja
major Meelis Kivi.

*Üks teenetemedali saajatest
kindralmajor Manivald Kasepõld.
Kokku anti Valga Sõjamuuseumi
poolt üle 170 teenetemedalit.*

*Heiki Magnus, tähtpäeva korraldustoimkonna liige ja
moderaator.*

*Eesti Endiste Metsavendade
Liidu ja Eesti Vabadusvõitluse ja
Vastupanuliikumise Mälestusliidu
tänuplaadi andsid sõjamuuseumile üle
juhatuse liikmed Heiki Magnus
ja Meelis Pääbo.*

*SA VIKP-Valga Sõjamuuseumi
25. aastapäeva puhul andsid Eesti
Vabadusvõitlejate Liidu nimelise laualipu
muuseumile üle EVL juhatuse esimees
v-ltn Tiit Põder ja aseesimees kin-mjr
Manivald Kasepõld.*

Fotod: Andero Ojamets ja Sulev Paesalu

Õpilased külastasid Valga Sõjamuuseumi ja said harjutada laskmist uuel lasketrenažööril.

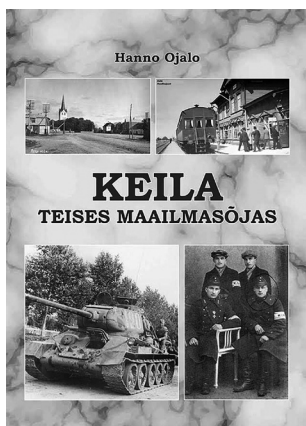

Fotod: Tiit Põder

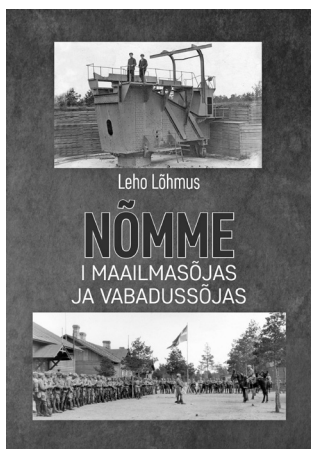
UUED RAAMATUD

Hanno Ojalo

KEILA TEISES MAAILMASÕJAS

Lugeja saab ülevaate sellest, kuidas Keila arenes linnaks, mismoodi elati siis vanal heal eesti ajal, „kui valitses Päts, Laidoner juhtis väge ja poes maksis eesti sent“. Lisaks sõjasündmustele, Eesti sõdurite ja kaitseliitlaste katsumustele antakse ülevaade ja tavaliste linnaelanike muredest ja rõõmudest sel raskel ajal. Juttu tuleb ka linnapeadest, spordist, kirikust, sildadest, inimestest, söömisest-joomisest, koolist ja paljust muustki.

Leho Lõhmus

NÕMME I MAAILMASÕJAS JA VABADUSSÕJAS

Mõiste I maailmasõda tekkis alles peale II maailmasõda. Kui sai selgeks, et see eelmine oligi esimene. Enne seda oli ta maailmasõda, suur sõda või rahva suus lihtsalt ilmasõda. Vabadussõda oli aga kohe vabadussõda. Vähemalt eestlaste jaoks.

Tegelikult võib neid kahte sõda, perioodi 1914–1920 vaadata kui ühte tervikut. See oli aeg kui toimusid tohutud arengud Eesti ajaloos. Ühest Tsaari-Venemaa osast, mis pealegi oli jagunenud nelja kubermangu – Eestimaa, Liivimaa, Peterburi ja Pihkva – vahel sündis Eesti Vabariik. Samasugused muudatused toimusid ka Nõmme elus. Väikesest suvituskohast Tallinna külje all sai omaette omavalitsusüksus, alev, mis rühkis jõudsalt linnaõiguste poole. Nõmmel oli ka kindel osa selles ilmasõjas olles Vene sõjalise tugipunkti, Peeter Suure merekindluse, üks logistilise keskusi, kindlusraudtee peajaama asupaik. Merekindlusega oli tihedalt seotud ka Nõmme ühe osa, Pääsküla, areng.

Infokirja Vaba Sõna uus toimetaja Lauri Suurmaa

Olen sündinud 15. jaanuaril 1975. a. Tartus. Olen õppinud Tallinna 21. keskkoolis humanitaarklassis ja 1993–1999 Tartu ülikoolis ajalugu. Järjenes kaks aastat magistrantuuri Tallinna Ülikoolis, magistrikraadi kaitsesin 2002. Alates 2007 olen järjepidevalt kokku puutunud Eesti sõjaajalooga, töötades kirjastuses Grenader, Argo jm. Tähtteoseks, mille koostamisel koos Mart Laariga osalesin, pean raamatut Eesti Leegion sõnas ja pildis, mis ilmus kirjastuses Grenader aastal 2008 ja mida saatis väga suur menu.

2025. aasta kolmandast kvartalist võtsin Hanno Ojalolt üle käesoleva vabadusvõitlejate liidu infokirja koostamise ja toimetamise. Infolehe koostamisel jätkan esialgu senist stiili ja traditsiooni, edaspidi on aga kindlasti võimalik teatud asju paremaks muuta.

PALJU ÕNNE!

AUGUST

Taimo Kask
Sulev Paesalu
Kalle Kilter
Jüri Solman
Aare Tamm
Merike Lumi
Ants-August Nurk

Leo Tõnson
Andu Uus
Viktor Nõmm
Elena Linkov

SEPTEMBER

Ülo Rahkema
Mati Mäe
Kalju Sinisalu
Janek Pant
Silvia Ojaste
Mart-Olav Niklus

Eerik-Ivar Künnapuu
Viivi Lemberpuu
Margus Viru
Adelaide Eller
Maie Holtsmann

OKTOOBER

Kalev Kruusaauk
Meelis Kivi
Aare Hindremäe
Endel Sild
Rein Vanja
Rainer Piirimäe
Mare Kattel
Aino Kerde
Helve-Esta Sillamaa
Ada Sonn

Endel Sild 100!

25. oktoobril tähistab oma 100. sünnipäeva Tartu Vabadusvõitlejate Ühenduse liige Endel Sild.

Endel Sild sündis 25. oktoobril 1925 Tartumaal Luke vallas Silla talus. Oli noorkotkaste organisatsiooni liige. Teise maailmasõja ajal teenis

alates 1943 Saksa sõjaväes. 1945. a oli Eesti 20. SS-diviisi 46. pataljoni velsker. Auaste Sturmman.

Endel on Tartu Vabadusvõitlejate Ühendusse ühenduse algaastail aidanud palju kaasa organisatsiooni arengule. Viimastel aastatel on jäänud koduseks, kuid tunneb endiselt ühenduse tegevuse vastu huvi.

2020. aastal pälvis ta Vabaduse Tamme pärja aumärgi.

Infolehe toimetaja – Lauri Suurmaa; fotode autor – Aare Hindremäe, jt; küljendus ja trükk – Grano Digital OÜ

Eesti Vabadusvõitlejate Liit

Address: Toompea 8, Tallinn, 10130

Kontakt: Tel. 666 04 30

e-post: vabadusvoitlus@hot.ee

http://www.evvl.ee